

ÉRTEKEZÉSEK

AZ 1968. ÉVI KÖZGYŰLÉS ELNÖKI MEGNYITÓJA

Dr. N E M E C Z E R N Ő *

Üdvözlöm Társulatunk tiszteleti tagjait, a Közgyűlésünkön megjelent tagtársainkat.

Bejelentem, hogy az idei tavaszi rendes közgyűlésünk összehívása során eltekin-
tettünk attól, hogy az egybegyűlő létszám kimerítse a határozatképességet tekintettel
arra, hogy a választmány ezúttal nem terjeszt határozatképességet megkivánó javasla-
tot közgyűlésünk elé. Az elnökség és választmány dolgozik ugyan több, a közgyűlés
döntését igénylő kérdésen, ezek azonban csak később kapják meg azt a formájukat,
hogy a közgyűlés elé hozhassuk azokat. Ezért az a tervünk, hogy ősszel rendkívüli köz-
gyűlést hívunk össze.

Mostani rendes közgyűlésünket a Társulat és rajta keresztül a magyar geológia
jelenlegi helyzetének felmérésére kívánjuk szentelni, melyre ünnepélyes alkalmat az
a körülmény ad, hogy Társulatunk ezidén tölti be a 20 éves fennállását ünneplő Műszaki
és Természettudományi Egyesületek Szövetsége keretében folytatott munkálkodásának
20., és fennállásának 120. fordulóját. Ez a MÉTESZ kebelén eltöltött két évtized — mint
a főtítkári beszámolóból részleteiben is ki fog tűnni — a magyar geológia nagy átalakulá-
sának a jelentős számszerű növekedés mellett, a tudomány általános fejlődésének gyorsulása
folytán egyúttal magasabb minőségi fokra való emelkedésének korszakát is jelenti.

Tisztelt Közgyűlés! Tekintsük most csupán a tavalyi közgyűlés óta eltelt időszak
tevékenységét, mely a szakülesein elhangzott előadások számát és jelentőségét
tekintve is minden bizonnyal Társulatunk történetében egyike a legkiemelkedőbbeknek.

Szakülesein, beleértve a területi szakosztályok üléseit is, összesen 129 előadás
hangzott el és ezen felül négy gazdasági vagy elvontabb tudományos tekintetben fontos
témakörben egy ill. többségében kétnapos ankétot rendeztünk, részben külföldiek be-
vonásával. Ezek időrendben: a kőolajkutatás, a gépi számolás geológiai alkalmazása,
a paleontológia körében az evolúció és végül Budapest mérnökgeológiai problémáit
tekintették át a szakülekésekbe nem számított 56 előadás keretében, melyeknek összesen
559 résztvevője volt. 1967. évi vándorgyűlésünk tekintélyes létszámmal az észak-magyar-
országi köszénmedencék gazdasággeológiai kérdéseivel foglalkozott Salgótarjánban és
Miskolcon s az egyben jó alkalom volt arra, hogy résztvevői a helyszínen figyeljenek fel
a geológiai munka közgazdasági és társadalmi vonatkozásaira.

Rendezvényeink többsége, szakosztályaink és területi szakosztályaink munkál-
kodásának eredménye, s ez a tény is mutatja, hogy mennyire időszerű volt néhány évvel
ezelőtt elindítani azt a differenciálódási folyamatot, mely a különböző tudományágak
természetes szervezeti egységére és igényére építve lehetővé tette a szakosztályok meg-
alakulását, reájuk bízva egyúttal a geológia egyes részterületeinek gondozását.

* Előadta a MFT 1968. III. 13-i rendes közgyűlésén.

Ezen az úton még tovább akarunk menni, hogy tudományos és személyi, esetleg amennyire lehetséges gazdasági vonatkozású kérdések intézésében is, a központi elnökség felügyelete mellett, minél jobban kidomborítsuk a szakosztályok autonómiáját.

Itt kell szólnom Társulatunk lapjának, a Földtani Közlönynek helyzetéről is. Mint ismeretes a múlt évi közgyűlési határozat értelmében átvettem a Közlöny szerkesztését és a Szerkesztőbizottsággal kidolgoztuk a szerkesztés alapelvét és ügyrendjét. Ez az ügyrend biztosítja, hogy a szerkesztőségbe érkező cikkek kizárólag tartalmi alapon bíraltassanak el, de e tekintetben a szerkesztőség a lehetőségeinkhez képest egyre nagyobb igényvel fog fellépni. Elhatároztuk azt is, hogy a magyar szöveg rovására egyre inkább növeljük az idegen nyelvű kivonat terjedelmét, hogy annak elolvasása, miután abban az észlelések, bizonyítások és következtetések is benne foglaltatnak, teljes képet adjon a külföldi olvasó számára. Akkor érdemes ezt tenni, ha a cikk kevésbé helyi jelentőségű kérdést tárgyal, hanem mint szeretnők, a Közlöny lapjain a magyar geológiai kutatás általánosított elvi vonatkozású, következésképpen a külföldiek számára is olvasásra érdemes cikket közölne. A magyar földtani publikációs tevékenység egyeztetése a Földtani Intézet kiadványaival és a Földtani Kutatással megtörtént, amelynek lényege az, amit már fentebb mondtam, hogy a Földtani Közlöny bármely földtani munka — lehet az közvetlen gazdasággeológia is — elvi alapkérdéseire irányuló kutatás eredményeinek publikációs helye lesz.

Bizonytalanság mutatkozik egyelőre a Közlöny előállításának pénzügyi kérdéseiben. A múlt évi határozatunk alapján az év első kötetétől kezdve jobb minőségű papíron megjelenő Közlöny előállítási ára ugyanis, a papír minőségétől függetlenül, az új nyomdai árak folytán mintegy másfélszeresére emelkedett. A 60—70 ezer forintra tehető hiány fedezetének módjait keressük és csak a végső esetben nyúlunk a kényszerítő alternatívák egyikéhez, mely vagy a terjedelemnek a hiánnyal arányos mértékű csökkentésében vagy a pénzügyi tehernek továbbhárításában áll.

Tisztelt Közgyűlés! A társulat vezetősége a tudományos élet feltételeinek megteremtésén túl jelentős figyelmet szentelt a földtani munka társadalmi vonatkozásainak változásaira s az ebből fakadó némely nehézségre és feszültségre. Az elmúlt közgyűlésen már előrevetítettem a gazdasági mechanizmus reformjának bennünket érintő valószínű hatásait, melyek azóta részben már kibontakozóban vannak, részben még csak a jövőben lépnek előtérbe. Világosan kell látnunk, hogy a gazdasági struktúra változása a geológiai munka átrendezését is szükségessé teszi. A gazdaságosság elvének előtérbe kerülése a népgazdaságban, mindennek előtt a viszonylag drága energiahordozó kőszén termelésének csökkentésére vezetett, és természetesnek veszik ezt az iparágat kiszolgáló műszaki személyzet létszámának csökkentését is. Hasonló jelenségek más nyersanyagkutatás terén is mutatkoznak s így az új gazdasági elvek érvényesülése sajnálatosan olyan látszatra vezet, mintha az országnak a potenciális nyersanyagadottságai mellett kisebb volumenű geológiai kutatásra volna szüksége, mint korábban.

Ezzel a kérdéssel az elnökség indítványára egy külön e célra összehívott bizottság és a választmány két ülése foglalkozott. A végső állásfoglalás abban csúcsosodott ki, hogy az ország ásványi nyersanyagkérdéseinek gondozása nem bízható kizárólag a helyi (vállalati) érdekekre s érvényre kell juttatni azokat az általános érdekeket is, melyek megfogalmazása és védelme az országos hatáskörű Központi Földtani Hivatal feladata.

Csak üdvözölhetjük a Hivatalnak azt a törekvését, hogy tevékenységét a jövőben, más ágazatok példájára, szintén államtitkársági szervezet keretei között fejthesse ki.

Általános a felfogás a tekintetben is és támogatjuk a KFH idevonatkozó elgondolását, hogy a földtani tevékenység ügyrendje, a jövőben átdolgozásra kerülő bányatórvényben nyerjen pontos és a földtani érdekeknek megfelelő rögzítést.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk annak a ténynek, hogy a Tudományos Akadémia

kutatási programjában kiemelt helyet foglal el az ország természeti kincseinek feltárása. Ez elismerését jelenti a nyersanyagok nagy szerepének, melyet a modern államban betöltenek, de egyben nagy felelősséget ró a magyar geológusokra. E nagyszabású tudományos program, a Tudományos Akadémia X. Osztályának irányítása alatt áll, s Sz á d e c z k y — K a r d o s s Elemér tiszteleti tag, osztálytitkár vezetésével, mindenekelőtt a nyersanyagprognózis legáltalánosabb földtani előfeltételeinek s elveinek tisztázására irányul s feltehető, hogy a programon dolgozó kutatók száma a jövőben emelkedni fog.

Bármiképpen igyekszünk is azonban geológusi munkahelyeket feltárni, átcsoportosításokat megoldani, ez úgy látszik nem lesz elegendő a jövőben a kérdés megoldására az eddig megszokott, hogy úgy mondjam klasszikus geológusi tevékenység körében, különösen ha számításba vesszük, hogy viszonylag magas egyetemi hallgatói létszámok következtében az elkövetkezendő években jelentős számú fiatal szakember fogja elhagyni az egyetemeket.

Ezt a helyzetet látva Társulatunk előkészületeket tesz arra, hogy a problémák megoldására hivatott állami szerveink munkáját megkönnyítse, az elgondolások megvalósulását társadalmi vonalon előmozdítsa.

Az egyik és jelentős terv, amely állandóan napirenden van, geológusaink külföldi munkára való alkalmazása, más szóval az ország geológiai kutatási kapacitása egy részének szellemi exportként való értékesítése. A harmadik világ országainak megsegítéseképpen ilyen jellegű igénybevétel szórványosan s egyedi részvétel alapján már hosszabb ideje folyamatban van, de hatékonyabb felhasználás minden bizonnyal kutató expedíciók szervezésével, mint amilyen a Mongóliában tevékenykedő expedíció, érhető el. Új és az ország nyersanyagellátása szempontjából rendkívül fontos eleme a KFH idevágó elgondolásának az, hogy geológiai expedícióink lehetőleg ne egyszerűen bérmunka fejében dolgozzanak külföldi állam részére, hanem államközi szerződés keretei között a feltárt nyersanyag közös értékesítése legyen a munka célja.

A Társulat szerepe ebben, a külső munkára vállalkozó tagtársaink felkészítése lehet, azáltal, mint jelenleg is, hogy nyelvi kurzusokat rendezünk és programba vesszük az expedíciók számára számításba jövő területek geológiájának, földrajzának esetleg életviszonyainak rendszeres feldolgozását.

A szellemi export alakjában történő értékesítése tagtársaink munkájának különösen, ha ennek legfejlettebb formáját tekintjük, mely a nyersanyagtermelést két állam közös vállalkozásává teszi, nagyjelentőségű mind az ország, mind pedig az egyén számára, akiknek tevékenységi tere és szakmai ismerete köre áltálal lényegesen kitér.

Mégis úgy gondolom, fel kell hívniuk a figyelmet azokra a lehetőségekre is, melyek a geológiai szakmának a felhasználó iparágak műszaki irányába való kibővítésében, mintegy a „belső szellemi exportban” jelennek. Általában nehézséget okoz nálunk az a sajátosság helyzet, hogy a földtani munka és a felhasználó ipar közötti határterület sem intézményesen, sem egyéni vállalkozás formájában nincsen megfelelően betöltve. Ennek folytán a geológus műszaki ismeretek híján nem tudja kellőképpen megítélni a nyersanyag vagy geológiai helyzet ipari értékeit, az ipari szakemberek pedig nem ismerik a nyersanyag földtani adottságaiban rejlő értékeket. Néhány jelenség arra mutat, hogy vegyészmérnökök tesznek kísérletet e közbenső szakterület meghódítására, holott a fordított helyzet ti. a geológusok érdeklődése e kérdések iránt természetesebb és termékenyebb lehetne.

Fokozza a nehézséget az egységes geológusképzés szemlélete is, amely nem vesz tudomást arról, hogy egyes tudományágak már régóta önállósultak nemcsak szigorúan tudományos módszertani, hanem gyakorlati alkalmazási téren is. A mineralógia előtt ma óriási lehetőségek nyílnának meg ha néhány lépést tenne a műszaki tudományok irányába, vagyis ha módszertani rutinját a természetes ásványokról kiterjesztené a mesterséges

vegyületek műszaki alkalmazásának problémakörére is. A világ technikai fejlődésének központjában ma úgy látszik a szilárdtest fizika áll, s ebben a fejlődésben a mineralógiának, a krisztallográfiával együtt jelentős szerepe lehet.

Fiatal tagtársaink figyelmét ilyen irányba is terelhetjük s elsősorban a mérnök-továbbképzés kereteit lehetne felhasználni céltudatosan összeállított programokkal a geológusi szaktevékenység kiterjesztésére.

Tisztelt Közgyűlés! Ezidén augusztusban kerül megrendezésre Prágában a Nemzetközi Geológus Kongresszus, melyhez csatlakozó kirándulások némelyikének magyarországi elágazásai is lesznek. Értesülésünk szerint hazánkból összesen 56-an vesznek részt a kongresszuson s szeretnők ha tagtársaink mind a főrendezvényeken mind a magyarországi kirándulás sikerében eredménnyel munkálkodnának. A terv szerint az idei vándorgyűlésünk helyett megrendezésre kerülő magyar—jugoszláv geológus találkozóznak is lesz egy közös programja a nemzetközi kongresszus akkor Szegeden tartózkodó résztvevőivel, kívánatos volna ha ezt a rendezvényt tagtársaink minél nagyobb számban való megjelenésével is támogatnák.

Változatlan, sőt egyre fokozódó mértékben folynak az 1969-ben sorra kerülő nagy hazai geológiai megmozdulás előkészületei. A Földtani Intézet 100 éves fennállásának megünnepléséhez kapcsolódó rendezvények, melyek közül a neogén nemzetközi kollokviumot Társulatunk rendezi, első körlevelei már kimentek s a nagy nemzetközi visszhang mely a jelentkezések eddigi számában s minőségében is megmutatkozik nagy felelősséget ró az egész magyar geológus társadalomra a rendezvények szakmai s egyéb tekintetű sikere szempontjából. A terv szerint a jubileum ünnepe két részben történne meg, júniusban hazai keretek között, s szeptemberben, melyen a nemzetközi jelleg domborodnék ki. Látva az előkészületek eddigi fejleményeit, a Prágai Kongresszus árnyékában sorra kerülő magyar rendezvény eddigi kezdeti nagy külföldi sikerét, az Unesco érdeklődését, úgy véljük ez nagy erőpróbája lesz a magyar geológus társadalom teljesítő-képességének. Egyúttal alkalom lesz arra is, hogy a geológusi munka társadalmi értékteremtő szerepét a hivatalos körök és a közvélemény elé tárva növeljük tekintélyét és megbecsülését.

Tisztelt Közgyűlés!

Társulatunk helyzetéről s a közeljövőben előttünk álló feladatokról adott e rövid áttekintéssel megnyitom fennállásának 120. évében lépő Társulatunk 113. Közgyűlését.